

Riigikogu põhiseaduskomisjon
pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

3. mai 2018

Arvamus isikuandmete kaitse seaduse eelnõu 616 SE kohta

Lugupeetud põhiseaduskomisjoni esimees,

Anname oma seisukohad eelnõu osas, mis puudutab inimõiguste olukorda Eestis. Juhime tähelepanu sellele, et justiitsministeerium ei palunud kooskõlastusringi käigus eelnõule ega kontseptsioonile ühtegi korda Eesti Inimõiguste Keskuse kommentaare. Tõrjuv hoiak inimõiguste kaitsega tegeleva vabahenduse suhtes ja soovimatus koostööd teha nii olulises küsimuses ei ole kohane demokraatlikule õigusriigile.

Isikuandmete kaitse kõrge tase on tähtis, et tagada inimeste usaldus nii Eesti riigiasutuste kui ettevõtete poolse isikuandmete kasutamise suhtes. Seetõttu taunime ka olukorda, et isikuandmete kaitsega seotud teemasid ei ole ühiskondlikus arutelus põhjalikult arutatud ning põhimõttelised üldmääruse rakendamise ja direktiivi 2016/680 ülevõtmisega seotud otsused on tehtud väga kitsas ametnike ringis.

Kuigi Euroopa Komisjon algatas isikuandmete kaitse reformipaketi 25. jaanuaril 2012 ning üldmäärus ja direktiiv võeti vastu ja avaldati 2016. aasta kevadel, on keeruline aru saada, miks vastav seaduse muutmise eelnõu jõudis Riigikokku alles kaks aastat hiljem, põhjustades seega olukorra, kus selle tähtaegne vastuvõtmine on võimatu. 107 muud seadust muutev isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadus on aga alles valitsuse kooskõlastusringile esitatud. See aga ei hõlbusta isikuandmete kaitse reformi elluviimist ning tekitab õigusselgusetust ja segadust nii ettevõtjate, riigiasutuste kui ka inimeste seas, kelle õigusi kaitstakse.

Alljärgnevalt teeme oma ettepanekud eelnõu mõnede aspektide kohta:

1. Direktiivi 2016/680 ülevõtmine IKS muutmisega vajaks oluliselt täpsemat ja detailsemat regulatsiooni, eriti kuna tegemist on inimõigusi potentsiaalselt väga tugevalt riivava isikuandmete töötlemisega. Kahetsusväärset on aga enamik direktiivist üle võetud lihtsalt direktiivi üldsõnalist teksti kopeerides või seda veelgi lihtsustades.
2. Direktiivi 2016/680 artikkel 7(2) toodud kohustus ei ole korrektselt üle võetud.
3. Eelnõu § 2 punkt 2 toodud erand põhiseaduslike institutsioonide kohta ei ole kooskõlas üldmäärusega. Eelnõu tuleks viia kooskõlla üldmäärusega.
4. Eelnõu § 9 tuleks välja jätta. Inimõigused (sh õigus isikuandmete kaitsele) on vaid elavatel inimestel ning need on personaalsed. Paragrahvis sätestatud surmast alates 30-aastane isikuandmete töötlemise keeld on äärmuslik ja põhjendatamatu ning võib

oluliselt riivata teiste inimõiguste nagu väljendusvabaduse kasutamist. Seletuskirjas märgitakse, et “surnud isikute andmete avalikuks saamine võib kahjustada järgnevat põlvkonda,” ent ei selgitata milles see kahju seisneb ning miks seda peab kaitsma just isikuandmete kaitse seadusega, mille eesmärk kaitsta inimõigusi. Meie hinnangul peaks isikuandmete kaitse reeglite niivõrd ulatuslik laiendamine (ja sellega seoses väljendusvabaduse ning teiste inimõiguste piiramine) olema konkreetsemalt põhjendatud ja hinnatud. Surnud isikute andmete avaldamisega seotud võimalik kahju peaks olema võimalik hüvitada teiste seaduste, nt VÕS, alusel.

5. Sõltumatu järelevalveasutuse (Andmekaitse Inspektsioon) juhi kvalifikatsiooninõudeid ning nimetamisprotsessi tuleks oluliselt täpsustada, et muuta see läbipaistvamaks. Eelnõu § 55 ja § 56 toodud sõnastus on liiga üldine ning võib võimaldada isiku määramist viisil, mis pole kooskõlas üldmääruse mõttega.
6. Tulenevalt sellest, et Eesti inimeste üldine teadlikkus isikuandmete kaitsest on madal ning isikuandmete kaitse temaatika nõuab suhteliselt erilist tehnilist ja juriidilist pädevust, teeme ettepaneku kaaluda ka Eestis anda üldmääruse artikkel 80(2) alusel õigus isikuandmete kaitsega tegelevale mittetulunduslikule asutusele, organisatsioonile või ühendusele esitada järelevalveasutusele kaebus ning kasutada teisi õiguskaitsevahendeid sõltumatult andmesubjekti volitusest.
7. Direktiivi 2016/680 artiklis 55 toodud andmesubjekti õigus volitada mittetulunduslikku asutust, organisatsiooni või ühendust ennast esindama ei ole IKS-is kajastatud. Palume viia eelnõu selles osas kooskõlla direktiiviga.

Juhime tähelepanu, et isikuandmete kaitse saab olla tõhus vaid juhul kui avalikkuse teadlikkus teemast on kõrge. Seetõttu leiame, et riigil tuleks leida võimalusi teha senisest tunduvalt enam teavitustööd ning koostööd vabaühendustega, mis isikuandmete kaitse valdkonnas tegutsevad. Sealhulgas teeme ettepaneku kaaluda riigieelarve koostamisel plaanida projektipõhist ja tegevusrahasust vabaühendustele isikuandmete kaitse valdkonnas, mille jaoks täna paraku ühtegi võimalust ei eksisteeri.

Palume meid hoida kursis eelnõu menetlemise edasiste sammudega. Hea meelega selgitame oma arvamusi lähemalt ning panustame oma võimaluste piires.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kari Käsper
juhataja